

NORTH-EX PUBLIC SCHOOL (Session 2020-21)

Class - VIII

Subject: Sanskrit

Topic: Revision of all the worksheets (No. 1-5)

(Revision) Worksheet No.: 7

Class - VIII
Subject - Sanskrit

Revision नु (Ch. 1) सुभाषितानि

1. एक पदेन उत्तरत -

- (क) स्वदेशे कः पूज्यते ?
- (ख) विद्वान् कुत्र पूज्यते ?
- (ग) मनुष्याणां महारिपुः कः ?
- (घ) पुण्याय कः अस्ति ?

2. रेखाङ्कित पदमाधृत्य मन्त्रनिर्माणं कुरुत -

- (क) स्वदेशे पूज्यते राजा ।
- (ख) विद्वान् सर्का पूज्यते ।
- (ग) आलस्यं हि मनुष्याणां ।

3. अधोलिखितानां पदानां सौन्धविच्छेदं कुरुत -

- (क) नाभिषेकः - _____ + _____
- (ख) क्रोधश्च - _____ + _____
- (ग) वासस्तत्र - _____ + _____

4. अधोलिखितानां पदानां मूलशब्दः विभक्तित्वं वचनं च लिखत -

पदम्   मूलशब्दः   विभक्तिः   वचनम्

- (क) राजा
- (ख) स्वदेशे
- (ग) विद्वान्

उत्तर दशिका

1. (क) राज्ञा
(ख) सर्वत्र
(ग) आलस्य
(घ) प्रयोपकारः

2. (क) मुत्र
(ख) मुत्र
(ग) कम्

3. (क) न + अभिषेकः
(ख) क्रोधः + च
(ग) वासः + तत्र

4 (क)	<u>राज्ञा</u>	राजन्	प्रथमा	<u>एकवचनम्</u>
(ख)	<u>स्वदेशे</u>	स्वदेश	सप्तमी	<u>एकवचनम्</u>
(ग)	<u>विधाम्</u>	विधा	द्वितीया	<u>एकवचनम्</u>

Revision of Ch-2 कर्मफलप्रधानम्

1. एक पदेन उत्तरत -

(क) नृपः कुत्र आसीत् ?

(ख) युवकः मीढशः आसीत् ?

(ग) द्वारपालः भोजनं कुत्र स्थापयति स्म ?

(घ) नृपस्य आदेशेन द्वारपालः किम् अत्रोच्यत ?

2. रेखाङ्कितपदमाधृत्य प्रश्न निर्माणं कुरुत -

(क) पाटलिपुत्रे एकः नृपः आसीत् ।

(ख) अलं दुस्साहनेन ।

(ग) द्वारपालः प्रतिदिनं वातायने भोजनं स्थापयति ।

3. पदानां मूलशब्दः विभक्तिः वचनं च लिखत -

पदम्	मूलशब्दः	विभक्तिः	वचनं
(क) नृपः	—	—	—
(ख) तस्मै	—	—	—
(ग) कारणात्	—	—	—

4. प्रकृति - प्रत्यय विभागं कुरुत -

(क) दृष्ट्वा - — + —

(ख) लेखितुम् - — + —

(ग) गत्वा - — + —

5. पूर्ण वाक्येन उत्तरत →

- (क) नृपः कीदृशः आसीत् ?
- (ख) नृपः राज्ये कां दौषणा कृतवान् ?
- (ग) चित्रं निर्माणं कर्तुम् कः सिद्धः अभवत् ?
- (घ) युवकः नृपं किं निवेदितवान् ?
- (ङ) नृपः किं दृष्ट्वा विस्मितः सञ्जातः ?

उत्तरदर्शिका

1. (क) पाटलिपुत्रे
(ख) दृढप्रतिज्ञः
(ग) वातायने
(घ) द्वारम्

2. (क) कुत्र
(ख) केन
(ग) कुत्र

3. (क) नृपः	नृप	प्रथमा	एकवचनम्
(ख) तस्मै	तत्	चतुर्थी	एकवचनम्
(ग) कारणात्	कारण	पंचमी	एकवचनम्

4. (क) दृष्ट्वा + क्त्वा
(ख) लिख् + तुमुन्
(ग) गम् + क्त्वा

5. (क) नृपः कलाप्रेमी आसीत् ।
(ख) नृपः राज्ये दौषणां कृतवान् यत् यः कोऽपि चित्रकारः अक्षिणीयं चित्रं लेखिष्यति तस्मै अहम् अर्धं राज्यं दास्यामि ।
(ग) चित्रं निर्माणं कर्तुम् एकः युवा चित्रकारः सिद्धः अभवत् ।

- (घ) युवकः नृपं निवेदितवान् - हे राजन् ! अहं अक्षिणीयं चित्रं रचयितुम् शक्नोमि ।
(ङ) नृपः भित्तौ अक्षिणीयं चित्रं दृष्ट्वा सज्जातः ।

Revision of Ch-3 दिनचर्या

1. एक पैदेन उत्तरत —

- (क) बालकाः बालिकाश्च कुत्र वार्तालापं कुर्वन्ति ?
- (ख) का स्वदिनचर्या कथयति ?
- (ग) कः विलम्बेन उत्थितवान् ?
- (घ) अस्माभिः सर्वदा किं ध्यातव्यम् ?

2. रेखाङ्कितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

- (क) अद्य प्रतीकः विलम्बेन उत्थितवान् ।
- (ख) अस्माकं दिनचर्या सम्यक् भवेत् ।
- (ग) सार्धनववादन शयनं करोति ।

3. अनुवादं कुरुत -

- (क) मैं सातः काल पाँच बजे उठता हूँ ।
- (ख) तुम विद्यालय कितने बजे जाते हो ?
- (ग) वे सब छः बजे व्यायाम करते हैं ।

4. पूर्ववाक्येन उत्तरत —

- (क) प्रतीकः कति वादने उत्तिष्ठति ?
- (ख) भज्या कदा अध्ययनं करोति ?
- (ग) भज्या कदा मीडति ?
- (घ) विद्यार्थिपञ्चलक्षणं किम् ?

उत्तरदीर्शिका

1. (क) उद्याने
(ख) भण्ड्या
(ग) सतीकः
(घ) विद्यार्थिनः पञ्चलक्षणम्
2. (क) कदा
(ख) किम्
(ग) कतिवादनै
3. (क) अहम् प्रातःकाले पञ्चवादनै उत्तिष्ठामि ।
(ख) त्वम् विद्यालये कतिवादनै गच्छसि ?
(ग) ते षड्वादनै व्यायामं कुर्वन्ति ।
4. (क) सतीकः अष्टवादनै उत्तिष्ठति ।
(ख) भण्ड्या षड्वादनतः नववादनपर्यन्तं अध्ययनं करोति ।
(ग) भण्ड्या पञ्चवादनतः षड्वादनपर्यन्तं श्रीडति ।
(घ) काकचैष्टा बकौद्यानं स्वाननिद्रा अल्प भोजनं गृहत्याग च विद्यार्थीपञ्चलक्षणम् ।

Revision of Ch-4 काकौल्लूककथा

1. एक पदेन उत्तरत —

- (क) काकानां नृपः कः आसीत् ?
 (ख) उल्लूकाः कुत्र वसन्ति स्म ?
 (ग) उल्लूकानां नृपस्य नाम किम् आसीत् ?
 (घ) उल्लूकानां विनाशाय उपायं कः अकथयत् ?

2. रेखाङ्कितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत —

- (क) पर्वते एका गुहा आसीत् ।
 (ख) मैघवर्णः काकान् अकथयत् ।
 (ग) काकः स्थिरजीविनं वृक्षात् अधः पातयति ।
 (घ) उल्लूकाः गुहायां वसन्ति स्म ।

3. पदानां मूलशब्दः विभक्तिः वचनं च लिखत —

	पदम्	मूलशब्दः	विभक्तिः	वचनं
(क)	काकाः	—	—	—
(ख)	गुहायाम्	—	—	—
(ग)	पर्वते	—	—	—
(घ)	नृपस्य	—	—	—

4. प्रकृति - प्रत्यय विभागं कुरुत —

(क)	दृष्ट्वा	-	—	+	—
(ख)	कृत्वा	-	—	+	—
(ग)	स्थित्वा	-	—	+	—

5. पूर्ण वाक्येन उत्तरत —

- (क) कः काकान् स्वशत्रवः मन्यते स्म ?
- (ख) भीरुः काकः किम् अकथयत् ?
- (ग) स्थिरजीवी किम् अकथयत् ?
- (घ) मेघवर्णः काकान् किम् अकथयत् ?

उत्तरदीर्घा

1. (क) मैघवर्णः

(ख) गुरायां

(ग) अरिमर्दनः

(घ) काकान्

2. (क) कुत्र

(ख) कान्

(ग) कस्मात्

(घ) कुत्र

3. (क) काकाः	काक	प्रथमा	एकवचनम्
(ख) गुरायाम्	गुरा	अतमी	एकवचनम्
(ग) पर्वते	पर्वत	प्रथमा	द्विवचनम्
(घ) नृपस्य	नृप	षष्ठी	एकवचनम्

4. (क) दृश + क्त्वा

(ख) कृ + क्त्वा

(ग) स्था + क्त्वा

5. (क) अरिमर्दनः काकान् स्वशात्रवः मन्यते स्म ।
 (ख) भीरुः काकः अकथयत् - अस्माभिः तस्य अरिवर्णस्य पराधीनता स्वीकरणीया ।
 (ग) स्थिरजीवी अकथयत् - अहं उल्लूकानाम् विनागाय तथैवस्थां कृत्वा आगतौस्मि । भवन्तः सर्वे वनात् अग्निं स्वीकृत्य शीघ्रं चलन्तु ।
 (घ) मैघवर्णः काकान् अकथयत् - उल्लूकाः प्रतिदिनं अस्माकं सदस्थान् मारयन्ति यदि त्वयं शीघ्रम् कमपि उपायं न विनतगात्रं तर्हि अस्माकं काककुलमेव समाप्तं

Revision of Grammar

अव्यय

1. निम्नलिखित अव्ययों के अर्थ लिखिए।

(क) उन्धत्र (ख) च (ग) यदा (घ) तदा (ङ) कुत्र

(च) सर्वत्र (छ) अत्र (ज) एव (झ) एकत्र (ञ) तत्र

धातु-रूप

2. 'पठ्', 'हस्' व 'चर्' धातु लट्, लङ् व लृट् लकार में लिखिए।

शब्द-रूप

3. 'शम' व 'लता' शब्द-रूप लिखिए।

संख्या

4. संख्या लिखिए।

9 _____

15 _____

23 _____

20 _____

18 _____

अधोलिखितानि गद्यांशानि पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि
लिखत -

मुखे शैटिकाखण्डं गृहित्वा एकः काकः वृक्षे उपविष्टः
आसीत् । एकः शृगालः तम् दृष्ट्वा अवदत् - भो
मित्र! श्वगेषु भवान् एव सुन्दरः, चतुरः, मधुर-
गायकः च । रूपया गायतु इति । शैटिकाखण्डं
पादयोः अधः स्थापयित्वा काकः अवदत् - रे नाहं
पूर्ववत् मूर्खः । गताः ते दिवसाः । तर्हि गच्छतु
इति । लज्जितः शृगालः शिरः नत्वा ततः
पलायितः ।

- (क) शृगालः कम् प्रशंसति स्म ?
(ख) काकस्य उत्तरं श्रुत्वा कः लज्जितः अभवत् ?
(ग) काकस्य मुखे किम् आसीत् ?
(घ) काकः कुत्र उपविष्टः आसीत् ?
(ङ) शृगालः काकं किम् अकथयत् ?
(च) काकः किं अवदत् ?

उत्तरदीर्घिका

1. (क) दूसरी जगह (ख) और (ग) जब (घ) तब (ङ) कहीं

(च) सब जगह (छ) यहाँ (ज) ही (झ) एक और (ञ) वहाँ

2. पुरुषः / कचनम् हस - लट् लकार द्वित्वचनम् बहुवचनम्

प्रथमः पुरुषः हसति हसतः हसन्ति

मध्यमः पुरुषः हससि हसथः हसथ

उत्तमः पुरुषः हसामि हसावः हसामः

लृट् लकार

प्रथमः पुरुषः हसिष्यति हसिष्यतः हसिष्यन्ति

मध्यमः पुरुषः हसिष्यसि हसिष्यथः हसिष्यथ

उत्तमः पुरुषः हसिष्यामि हसिष्यावः हसिष्यामः

लङ् लकार

प्रथमः पुरुषः अहसत् अहसताम् अहसन्

मध्यमः पुरुषः अहसः अहसतम् अहसत

उत्तमः पुरुषः अहसम् अहसाव अहसाम

निर्देश - 'पठ्' व 'चर्' धातु इसी प्रकार लिखिए।

शब्दरूप

अकारान्त पुल्लिङ्ग 'राम' शब्दरूप

विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	रामः	रामौ	रामाः
द्वितीया	रामम्	"	रामान्
तृतीया	रामेण	रामाभ्याम्	रामैः
चतुर्थी	रामाय	"	रामेभ्यः
पञ्चमी	रामात्	"	"
षष्ठी	रामस्य	रामयोः	रामाणाम्
सप्तमी	रामे	रामयोः	रामेषु
सम्बोधनम्	हे राम !	हे रामौ !	हे रामाः !

आकारान्त स्त्रीलिङ्ग 'लता' शब्दरूप

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	लता	लतौ	लताः
द्वितीया	लताम्	"	"
तृतीया	लतया	लताभ्याम्	लताभिः
चतुर्थी	लतायै	"	लताभ्यः
पञ्चमी	लतायाः	"	"
षष्ठी	"	लतयोः	लतानाम्
सप्तमी	लतायाम्	"	लतासु
सम्बोधनम्	हे लते !	हे लतौ !	हे लताः !

4. संख्या

नव

पञ्चदश

त्रयोविंशतिः

विंशतिः

अष्टादश

5. गद्यांशात् उत्तरत —

(क) काकः

(ख) ऋगालः

(ग) शैटिकाखण्डं

(घ) वृद्धौ

(ङ) ऋगालः काकं अकथयत् - 'ओ मित्र! खगेषु
भवान् एव सुन्दरः, चतुरः मधुर-गायकः च।

(च) काकः अवदत् - 'रे नाहं पूर्ववत् मूर्खः। गताः
ते पिक्साः। तर्हि गच्छतु।